

1.

Kad močiutė galėtų toliau užsiimti mirimu, Hanai reikia susitvarkyti su žaliuzėmis.

Tai labiausiai slegiantis ritualas užbaigiant kassavaitinį vizitą senelių namuose, kaskart patvirtinamas žinojimas, kad močiutės akyse iš karto negebės sutvarkyti paprasčiausių dalykų, visuomet reikės antro ir trečio bandymo. Bet tiek to, Hana gali pabūti kilni. Nieko nėra lengviau, nei padovanoti senai, gyvenimu besibodinčiai moteriai senelių namuose keletą akimirų, kuriomis ji jaustųsi pranašesnė.

Evelina sėdėjo nugrimzdusi krėslė, prigludusiame prie jos sukumpusios nugaros kaip vėžlės kiautas, ir atkišusi smilių davinėję nurodymus, kaip teisingai nuleisti ir pasukti žaliuzes.

– Žemiau! Per daug! O tada pakreipti. Dar labiau! Dievulėliau, vaike!

Hana krapštėsi su virvelės kilpomis ir akriline lazdele tol, kol spalio saulė, šviečianti pro baltas plastikines juosteles, pavidino kambarį į itin blankią šviesą. Šitoje pilkšvumoje Evelina praleis likusią dienos dalį, klausysis daugybės sieninių

laikrodžių tikslėjimo arba žiūrės televizorių ir lauks mirties, kartu čiulpdama vitaminingus čiulpinukus ir gerdama visas tas gyvenimą ilginančias piliules ir miltukus, Hanos atneštus iš vaistinės.

Jei jau atvirai, tai kaip tik ši mirties ilgesio ir troškimo išgyventi sampyna ir skatina Haną nepraleisti vizitų pas močiutę. Tai jausmas, rišantis jas abi. Tik kad Hana leidžia dienoms slinkti stebėdama pasaulį nelyg pro drumstą stiklą, o devyniasdešimt ketverių Evelina, įniršusi, užsispyrusi ir nepatenkinta, laikosi įsikibusi gyvenimo, tarsi jis jai būtų ką nors skolingas.

Kiekvieną antradienį Hana važiuoja į pačius Berlyno vakarus, kur jau kelerius metus reziduoja jos močiutė. Ir šiandien buvo viena iš tų dienų, kai ji iki ankstyvos popietės sėdėjo bibliotekoje ir apsimetinėjo, kad rašo savo daktarinę. Tai buvo viena iš tų dienų, kai ištisas valandas spoksojusi į tuščią „Dis_versija1.doc“ pavadinto dokumento puslapį Hana susikrovė krepšį ir išėjo iš bibliotekos turėdama prieš akis aiškų tikslą.

Perėjo Potsdamo aikštę, sėdusi į U2 metro liniją pasiekė Teodoro Hoiso aikštę, ten nuėjo į vaistinę visai šalia „Blume2000“, nupirko „Doppelherz“, folio rūgšties tablečių, vitaminingų čiulpinukų ir ženšenio kapsulių, sėdo į autobusą priemiesčio link ir pasidavė sustyguotai šių apsilankymų choreografijai.

Senjorų rūmai buvo kiek nusileidus Hērštrase žemyn, palei langus Hafelis, Karių kapinės už nugaros, jie iš paskutiniųjų stengėsi atrodyti ne kaip senelių prieglauda, o veikiau jau kaip koks priemiesčio viešbutukas. Triaukščio kuklaus

pastato įėjimas dengtas plačiu stikliniu stogeliu, po juo kiekvienu metų laiku buvo kuriamos skirtingos gėlių kompozicijos ir statomos įvairios dekoracijos, dabar, spalį, šalia senos milžtuvės sustatyta gal tuzinas moliūgų. Hana pasisveikino su pianistu, kuris fortepijonu vestibulyje visuomet grodavo tą patį Ričardo Klaidermano popuri, instrumentas irgi buvo apkrautas dekoratyviniais moliūgais. Hana šyptelėjo dviem senyvos damoms, besiklausančioms fortepijono kliunkinimo, ir nuo stalelio pasiėmė skrajutę su tos savaitės senjorų rūmų veiklomis ir renginiais: pianino koncertai ir moksliniai pranešimai auditorijoje, choro repeticija vadovaujant į pensiją išėjusiam Katedros kantoriui, akvarelės kursai, skaitymo ratelis ir vandens gimnastika terapiniame baseine – senjorų rūmai tuo turėjo skirtis nuo įprastinių senelių priežiūros įstaigų.

Evelina nesinaudojo nė vienu iš šių pasiūlymų – gal dėl tam tikro užsispyrimo, kaip kad ir tuomet, kai didžiavosi tuo, jog nepaisant pasiturimo gyvenimo visgi neišlaidavo. Pasinaudoti įvairiais pasiūlymais prasiblaškyti Evelinai būtų reikę tarsi kapituliaciją, pigų nuokrypį nuo savo egzistencinių principų. Vien tai, kad valgis čia daugmaž pakenčiamas, kad iškabėlėje ant jos durų užrašyta „dr. med. Borovski“, o personalas net ir rūpindamasis jos pėdomis kreipiasi į ją „ponia daktare“, vien tai pateisina sumą, kas mėnesį sumokamą už kambarį senjorų rūmuose.

Hana liftu pakilo į trečiąjį aukštą uosdama šlapimo, dezinfekcinių priemonių ir valgyklos maisto kvapus. Po galais, galvojo ji, senelių namuose išties daug ką galima užmaskuoti kaimiško stiliaus namą imituojančiomis dekoracijomis

ir kokybiškais baldais, tik vargano įstaigos kvapo niekaip. Nuėjo koridoriumi iki paskutinių durų, paskambino į jas ir klausėsi, kaip močiutė stenėdama, pasiremdama lazdele keliasi iš krėslo atidaryti durų.

– Vėluoji! – užuot pasisveikinusi tarė Evelina tuo per ilgus metus išstobulintu aštriu tonu, kad nukreiptų dėmesį nuo akių, sakančių ką kita.

Hana žinojo, kaip močiutė kiaurą dieną laukia šio apsilankymo, kaip ilgisi jos ir mėgaujasi susitikimu, nors ir mėgina apsimesti, kad leisdama anūkei ją aplankyti suteikia didelę malonę. Hana pakštelėjo Eveliną į skruostą, įsikibo į parankę ir lėtai parlydėjo atgal prie krėslo. Ant stalelio prie sofos padėjo grobį iš vaistinės, nusivilko paltą ir atsisto priešais Eveliną savaitiniam pokalbiui.

– Vaike, gana, nebenoriu daugiau. Nežinau, kodėl šitas vargas niekaip nesibaigia. Man jau visko gana. Nebežiūriu nė naujienų. Niekalai.

Hana apdovanojo močiutę šypsena, turinčia reikšti prielankumą ir pritarimą. Truputį susijaudino, nes Evelina aiškiai pustėsi jos atvykimui. Ateinantis kirpėjas sušukavo plonyčius žilus plaukelius ir supurškė plaukų laku, užuodė jį jau pasisveikindama. O slaugės ryte apvilko Evelinai vieną iš tų koralo spalvos palaidinių, Hanos kitados nupirktų „KaDeWe“. Aplink auksinę ženšenio lapelio formos segę vainikėlis iš nutiškusio kepsnio padažo lašiukų, ir Hana šyptelėjo įsivaizdavusi, kaip vienas iš tų jaunų vyrų, „savanorystės metus“ nusprendusių praleisti padedant senelių namuose, „nes senyvi žmonės totaliai įdomūs“, per pietus bandė ne padėti servetelę

močiutei ant kelių, o užrišti po kaklu, ir kaip Evelina nudobė tą jaunuolį mirtį nešančiu žvilgsniu, nes tokiai kaip ji neužriši seilinuoko it kokiam kūdikiui.

– Priėmė naują sanitarą, na ir plepys, neįtikėtinas. Tarsi man reikėtų žmogaus, su kuriuo galėčiau pasišnekėti. Tegul leidžia man ramiai nusibaiginėti, už ką gi aš jiems moku. Kodėl neatnešei folio rūgšties tablečių, kuriose kartu yra ir vitamino B12? Juk visada turėdavo tokio derinio?

– Buvo pasibaigusios, močiut. Atnešiau tau renginių planą.

– Man nereikia. Ko ten nemačiau? Meistrauti ir dainuoti kaip vaikų daržely, aplink vien seniai. Jau tenka matyt juos valgant, gana. Ar jau pabaigėi pagaliau daktarinę?

– Darbuojuosi, močiut, dar kiek užtruksiu.

Evelina neseniai paklausė Hanos disertacijos temos, ir Hana nenorom išdavė: „Transcendencija ir utopija ankstyvojoje Georgo Distelkampio kūryboje“. Evelina tyliai sušnopavo, tema jai pasirodė vaikiška, kaip ir visas tas užmojis. Nemedicininis daktaro laipsnis, dėl kurio metų metus reikia kiurksoti kažkokiose germanistinėse bibliotekose ir archyvuose, jai atrodė visiškai beprasmiškas. Hana slapčia močiutei pritarė, visas tas prasimanymas paikas ir beprasmiškas, bet vis geriau nei nieko. Ir tai paprasčiausias būdas likti disertacijos vadovo, su kuriuo sykį permiegojo ir bet kada permiegotų dar kartą, gyvenimo dalimi.

Evelinos burblenimas, vaistinės krepšelio patikrinimas, pasiteiravimas apie disertaciją – atlikta, toliau reikės prisukti penkis kambarį sukabintus sieninius laikrodžius, tada

atsargiai palaistyti ant palangės sustatytas orchidėjas ir galiausiai didysis finalas, paskutinis priešininkas – žaliuzės.

Tuo, tiesą sakant, Hanos apsilankymas ir baigtusi, paprastai ji atsisveikintų su močiute trumpai ją apkabindama ir sutrikusi, bet su palengvėjimu uždarytų paskui save kambario duris, tik šįkart akys nuslydo prie žemo stiklinio stalelio šalia Evelinos krėslo. Ten, kaip visad, gulėjo savaitinis televizijos programų žurnalas „Hörzu“. O žurnale kaip skirtukas buvo įdėtas laiškas su panašiais į užsienietiškus pašto ženklais ir pašto antspaudu hebrajiškais rašmenimis.

– Kas gi tau rašo iš Izraelio, močiut?

– Niekas.

– Kaip kaip, niekas? Neperskaitei to laiško?

– Perskaičiau.

– Ir kaip? Kas ten parašyta?

– Senas šlamštas.

– Koks dar šlamštas?

– Nenoriu su tuo prasidėti.

– Kodėl ne?

– Įjunk man televizorių.

– Močiut, koks dar šlamštas?

Evelina trumpam įsmeigė akis į Haną, tikrindama, sverdama, nuvargusi. Reikėjo jį tiesiog išmesti, tą laišką. O dabar jau per vėlu. Hana vis tiek neatlyš, teks rausliotis po tą seną purvą. Tą griuvėsių kalną iš prisiminimų, kuri per ilgus savo gyvenimo dešimtmečius taip rūpestingai apželdino ir iškaišė gėlėmis, kaip koks Berlyno senatas Toifelsbergą – milžinišką šiukšlių kalną iš pasaulinio karo nuolaužų, kurio viršūnę,

baltus kupolus – senus amerikietiškus klausymosi įrenginius – giedromis dienomis ji gali matyti pro savo langą.

– Televizorių, vaike.

Hana suprato, kad močiutė bando nukreipti kalbą. Paspaudė nutrintą „on“ mygtuką pultelyje ir maigė tol, kol surado dokumentinį filmą apie pavasarį atsivestus abiejų Berlyno zoologijos sodų mažylius.

– Susitiksim po savaitės. Prašau, nenumirk iki to laiko, gerai? – sukuždėjo Hana Evelinai į ausį, padėjo pultelį jai į skreitą ir pasiėmė laišką. Evelina nekrutėdama žvelgė į mirgančius šiaurės lokiukų, zebriukų vaizdus ekrane, o kai Hana pasisuko eiti, pagarsino televizorių, kad negirdėtų, kaip vaikaitė uždaro paskui save duris.

2.

Varnemiundė, 1922-ieji

Brutaliai graži rugsėjo popietė – dangus žydras, banguoja it aliejumi žvilganti jūra, pašaiptu tonu klykauja žuvėdros.

Vėjas nuo kranto pusės, pagalvojo Zenta. Man tinka.

Ji ką tik antrą kartą nusivėmė į smėlio daubelę paplūdimio krėslo pavėsyje, ir kol vėjas nepasisuko, ir toliau neišsūrsvai dumbliais atsiduodantį jūros kvapą, o ne rūgštų jos pačios varganumo dvoką.

Ulrichas, aišku, linkėjo jai gero, kai Varnemiundės paplūdimio promenadoje išnuomojo vieną iš tų baisių pintų baldų, kuriame patogiai nesijaučia nė vienas žmogus. Ji silpnai paprieštaravo, bet jis tuo savo riterišku papratimu numojo į tai ranka, tarsi Zenta būtų ne savo norą pareiškusi, o tik ketinusi atmesti tokį kilniaširdišką jo pasiūlymą. Damai, o dar nėščiai, o dar, be to, jo sužadėtinei, nedera sėdėti ant žemės, juolab gulėti, reikia laikytis tiesiai, tvarkingai suklostyti pilvą slepiančią vėlyvos vasaros suknelę ir mėgautis sveiku pajūriu oru. Paplūdimio krėsle. Jis gi toks geras vyras, apdairus ir kilnus. Geras laimikis.